# מטריפולי לטהראן: הלקח שוושינגטון חייבת לזכור

written by ד"ר אל"מ במיל' חנן שי | 25.03.2026

**רקע: המלחמה שנולדה מתוך סחיטה**

מלחמת טריפוליטניה (1801–1805), הידועה גם כ"מלחמת הברברים הראשונה", הייתה העימות המזוין הראשון של ארצות הברית הצעירה מעבר לים. במשך עשורים, נאלצו מעצמות המערב לשלם "דמי חסות" (Tributes) לשליטי צפון אפריקה כדי למנוע את שוד אוניותיהן ושעבוד מלחיהן. עבור האמריקנים, שאיבדו את הגנת הצי הבריטי לאחר העצמאות, הפכה הסחיטה לבלתי נסבלת. המלחמה פתחה עידן חדש שבו הכירה ארצות הברית בכך שדיפלומטיה ללא כוח צבאי מאיים היא חסרת ערך מול עולם שאינו מכיר בכללי המשחק שלה.

מלחמת טריפוליטניה לא רק סימנה את מעבר ארצות הברית מדיפלומטיה של תשלומים להפעלת כוח, אלא גם את ראשית פעולתה ככוח צבאי מעבר לים. המארינס, שהוקמו עוד במלחמת העצמאות, פעלו כאן לראשונה בזירה חיצונית והמחישו כי הסדרה יציבה מחייבת לא רק משא ומתן, אלא גם יכולת הכרעה. מתוך קרבות אלו נלקחה השורה האלמותית בהמנון המארינס: "To the shores of Tripoli", המהדהדת עד היום את ההבנה שביטחון המולדת מתחיל לעיתים בהכרעת האויב הרחק מחופיה.

**המפגש הראשון עם פער ציביליזציוני**

במרץ 1785 נשלחו תומאס ג'פרסון וג'ון אדמס ללונדון כדי לנסות ולפתור את משבר הפיראטיות בדרכי שלום. הם נפגשו עם שליח טריפולי, סידי חאג' עבד אל-רחמן ע"ה, כשהם מצוידים בתפיסת עולם רציונלית של "הנאורות", המאמינה בניהול אינטרסים כלכליים. הם הופתעו לגלות כי הם ניצבים מול תהום שאינה פוליטית, אלא ציביליזציונית.

כאשר שאלו אותו על סמך מה רואים שליטי טריפולי זכות לתקוף מדינה שלא עוללה להם רע, ענה השליח בנחרצות:

"*כתוב בקוראן, כי כל המדינות שאינן מכירות בנביא נחשבות לכופרות, וזכותו וחובתו של המאמין לשדוד ולשעבד אותן...*"

**הוויכוח בין ג'פרסון לאדמס: פרגמטיות מול הכרעה**

המפגש הזה הצית ויכוח נוקב בין שני המייסדים, המהדהד עד היום בחדרי הישיבות בוושינגטון: **ג'ון אדמס** נטה לגישה הפרגמטית – הוא טען כי זול יותר לשלם את דמי החסות

מאשר להקים צי מלחמה ולנהל מערכה צבאית יקרה. הוא ראה בכך "עלות עשיית עסקים" הכרחית. **תומאס ג'פרסון**, לעומתו, הבין שהתשלום אינו קונה שלום אלא רק ממן את המלחמה הבאה נגדך. הוא הבין שהבעיה אינה כספית אלא ערכית, וטען כי "שקט שנקנה בכסף רק מגדיל את התיאבון של הסוחט".

כאשר עזב ג'פרסון את אותה פגישה בלונדון, הוא לא ניסה לשכנע את השליח הטריפוליטני. הוא הבין שאין טעם  הדיאלוג בלתי אפשרי כששני הצדדים דוברים שפות ציביליזציוניות שונות. הוא פשוט כתב את מה ששמע, שלח דוח לקונגרס  ופעל בהתאם.

**טריפוליטניה מול טהראן: האמת מול העמימות**

התקדים הזה איננו היסטורי בלבד. הרטוריקה של שליטי איראן כיום משקפת פער ציביליזציוני דומה: המערב הוא יריב עקרוני שיש להכניעו. אולם בעוד שליחי טריפולי דיברו בגלוי, המשטר האיראני משתמש בעמימות וב"תקייה" (-הסוואה) כדי להטעות את המערב ולמנוע ממנו להבין את תנאי העימות עד שיהיה מאוחר מדי.

**תפיסת הביטחון הלאומי של ישראל: הלקח המשולש**

הבנת הפער הציביליזציוני עמדה ביסוד תפיסת הביטחון של ישראל מאז הקמתה, אך נזנחה בעשורים האחרונים לטובת אשליות של "ניהול סכסוך". הלקח הישראלי, שאין להמתין לסיום המלחמה כדי להפיקו, הוא משולש:

1. **איומים אין "מנהלים"  אלא מונעים.** במציאות של תהום ערכית, סיכונים יש לגדוע בעודם באיבם בטרם יבשילו לאיום קיומי.
2. **מחיר הסטייה מהמדיניות.** הוויתור על הגנה לאומית אקטיבית ואובדן היכולת הצבאית לממשה הם שאפשרו לאיראן לבנות את "טבעת האש". ייתכן ולו ישראל הייתה מיישמת את מדיניותה המקורית, האיום האיראני הגרעיני, הבליסטי והפרוקסי לא היה נוצר, ועמו היו נמנעות מתקפת 7 באוקטובר והמלחמה הנוכחית.
3. **Back to Basics - שיבה למורשת.** על ישראל לשוב ולדבוק במורשתה הביטחונית המקורית שנזנחה: אסור לסמוך על "הרתעה"  מושג חמקמק ומתעתע  אלא אך ורק על נכונות ויכולת הכרעה ברורה, ועל הבנה שהשקט הוא פועל יוצא של עליונות צבאית ומוסרית.

**הלקח לארה"ב: חיזוק ישראל כאינטרס אמריקני קר**

כאן טמון הלקח המכריע עבור וושינגטון: אמנם האיומים שונים במהותם  קיומיים על ישראל, אסטרטגיים-כלכליים על ארה"ב  אך הסרת האיום הקיומי מעל ישראל אינה רק חובה מוסרית; היא פרקטית ומשרתת ישירות את האינטרס האמריקני ארוך הטווח.

הנזיפה לישראל על שזנחה את מורשתה האקטיבית היא למעשה שיעור עבור ארה"ב: במקום לרסן את ישראל, על ארה"ב לחזק אותה ולאפשר לה לממש את מטרותיה הצבאיות. כאשר ישראל מכריעה את אויביה במלחמת מנע בזמן תגובה אופרטיבי רלוונטי ולא מאוחר מדי, היא מממשת בדיעבד את יעדיה האסטרטגיים של אמריקה: יציבות אזורית, מניעת התפשטות גרעינית, שמירה על זרימת האנרגיה והרתעה גלובלית.

**וושינגטון 2026: מבחן המנהיגות בדרג המדיני הבכיר**

ההחלטה להטיל את ניהול המשא ומתן על הדרג המדיני הבכיר ביותר, ולא על שליחים בדרגים מקצועיים, מלמדת על החשיבות העליונה של הנושא עבור הבית הלבן. הדרך בה יבחר הדרג המדיני לעצב את מטרות המשא ומתן ואופן ניהולו, תעצב לא רק את עתידו הפוליטי, אלא גם את מקומו בהיסטוריה. ההיסטוריה, כפי שלומדים מג'פרסון ואדמס, אינה שוכחת דבר.

אם אבות האומה האמריקנית נשפו בצוננין מול שודדי ים, על אחת כמה וכמה שעל המנהיגות השואפת להחזיר את אמריקה לגדולתה לנשוף ברותחין מול טהראן. יציבות מחייבת שינוי תנאים יסודי: הכרעה, הכנעה ואם נדרש  שינוי שלטוני.

**סיכום: סדנא דארעה חד הוא**

השליח הטריפוליטני דיבר בגלוי, וג'פרסון הקשיב בפיכחון. זה כל מה שאנחנו מבקשים מוושינגטון של 2026: לא לשנות את האיראנים  אלא להפסיק לנסות. לכתוב את מה שנאמר, לקרוא את מה שכתוב, וכדי להחזיר את המנהיגות האמריקנית לימי גדולתה  לפעול בהתאם.

ההיסטוריה לימדה את ארצות הברית את הלקח הזה ב-1785; מדינת ישראל למדה אותו בדם ב-2023. כפי שאומר הביטוי הארמי  **סדנא דארעה חד הוא**; טבעו של עולם ושל הפער הציביליזציוני לא השתנה, משתנים רק השחקנים על הבמה ובביצועי דור השחקנים הנוכחי אנו צופים. השאלה היא רק אם נשכיל לפעול לפי האמת שנאמרת לנו בפרצוף.

פורסם באתר JDN, בתאריך 25 במרץ 2026.

*הדעות המובעות בפרסומי מכון משגב הן על דעת המחברים בלבד.